

Gemeentes lopen minimaal 20 jaar achter

De groene sector heeft de sleutels in handen om klimaatverandering de baas te blijven

Misschien met uitzondering van de nieuwe president van Amerika lijkt iedereen overtuigd te zijn van een veranderend klimaat. Daarmee komen meteen de volgende vragen om de hoek kijken: Doen we genoeg om de effecten van klimaatverandering in de hand te houden? Wie heeft de regie en wie betaalt straks de rekening?

Auteur: Hein van Iersel

Naar aanleiding hiervan kwamen op 20 januari tien ceo's van grote groenvoorzieners bij elkaar op golfbaan Bentwoud in Benthuisen, om onder voorzitterschap van Ineke Westerbroek van het CROW te discussiëren over de vier stellingen die door vakblad Stad + Groen rondom dit thema waren geformuleerd. Naast de ceo's van deze grote groenvoorzieners zijn ook twee vertegenwoordigers aangeschoven van de 22 waterschappen die Nederland rijk is, en Hayke Veldman, Tweede Kamerlid van de VVD.

Kansen

Ondernemers blijven ondernemers, en zo hoort dat ook, natuurlijk. Als dagvoorzitter Ineke Westerbroek tijdens het voorstelrondje aan de ceo's vraagt om een eerste reactie op het thema, komt vooral het woord *kansen* naar voren. Door klimaatwijzigingen moet er heel veel gebeuren, en slimme ondernemers zijn er dan als de kippen bij om daar werk en omzet in te zien. Daarbij denken ondernemers nog te snel dat er niets gebeurt. Terwijl dat – aldus Peter Glas, watergraaf van De Dommel – absoluut niet het geval is. Al in de jaren negentig spendeerden de waterschappen vele honderden miljoenen euro's om het veranderende klimaat het hoofd te bieden. Collega-waterschapvertegenwoordiger Mathieu Gremmen van waterschap Rivierenland zet de opmerking van Glas in een ander perspectief. 'Het klopt dat er veel gedaan is door de waterschappen, maar er moeten nu ook een paar stappen extra gezet worden. Klimaatveranderingen gaan veel sneller dan we hadden gedacht. We zitten nu al op het niveau dat we hadden voorspeld voor het midden van deze eeuw.' Voor de aanwezige ceo's zijn water-

schappen een relatief belangrijke partij, maar belangrijker zijn de gemeentes, die het beheer hebben van de stedelijke openbare ruimte. Watergraaf Peter Glas durft keihard te beweren dat de gemeentes twintig jaar achterlopen – tenminste, als het om klimaatadaptatie en waterbeheer gaat. Maar nu trekken ze het been snel bij. Glas heeft alvast een advies voor ieder bestek dat vanuit de overheid de deur uit gaat. Hanteer een eenvoudige set regels. Ieder bestek moet *waterproof*, *circulair* en *klimaatneutraal* zijn. Wellicht heeft Glas gelijk dat gemeentes twintig jaar achterlopen; het zou zomaar kunnen. Een beetje makkelijk is het wel. Klimaatadaptatie met betrekking tot water is de corebusiness voor waterschappen; gemeentes hebben daarnaast nog een paar honderd andere thema's op hun bordje liggen.

Westerbroek merkt als gespreksleider op dat de verschillen onder gemeenten groot zijn. Bij grotere gemeenten, waarbij klimaatadaptatie serieus op de agenda staat, wordt vaak een aparte klimaatprojectleider aangesteld, die integraal met alle afdelingen meedenkt over oplossingen. Voor kleinere gemeenten is dat vaak niet haalbaar. Toch merkt ook Westerbroek op dat de aandacht voor klimaatadaptatie bij gemeenten nog vaak afhankelijk is van het enthousiasme van een individuele medewerker of bestuurder.

Ondanks alle investeringen zegt Glas ook tegen problemen aan te lopen. Een prangend voorbeeld zijn de circa 300 claims die op dit moment op het bureau van de watergraaf liggen, claims van agrarisch ondernemers en boomkwekers binnen waterschap De Dommel. Zij zijn van mening dat

het waterschap onvoldoende heeft gedaan om wateroverlast op hun kwekerijen te voorkomen.

Je moet de burger meenemen in het verhaal dat de stedelijke omgeving moet worden aangepast aan het veranderende klimaat

Zoekend

Robert Smid van Du Pré Groenprojecten is wat genuanceerder in zijn oordeel over zijn belangrijkste groep opdrachtgevers, de gemeentes. Ook hij ziet dat gemeentes aan het zoeken zijn, maar hij ziet ook veel mooie dingen gebeuren. Sinds kort heeft de gemeente Eindhoven, evenals Tilburg en veel andere grote gemeentes, een aparte ambtenaar die alle ontwikkelingen op het gebied van klimaat en klimaatwijzigingen met elkaar verbindt. De vraag is of het vooral de grotere gemeentes zijn die vooroplopen. Het is verleidelijk om dat zo te stellen, maar volgens locodijkgraaf Mathieu Gremmen is dat maar de helft van het verhaal. Kleinere gemeentes hebben misschien wat minder budget, maar zijn vooral ook bescheidener en

lopen niet meteen te koop met ontwikkelingen en innovaties. Een aardig voorbeeld, aldus Gremmen, is de gemeente West Maas & Waal, die bij de herprofilering van een bepaalde weg met het innovatieve idee kwam om de weg aan te passen van een 'bol' naar een 'hol' profiel, zodat bij neerslag het water niet naar de huizen wordt gedreven, maar gericht wordt afgevoerd. Het zijn deze soms relatief eenvoudige ingrepen die het verschil kunnen maken bij het klimaatbestendiger maken van onze leefomgeving én bij het vergroten van het waterbewustzijn.

Niet alleen gemeentes zijn zoekend als het om klimaatadaptatie gaat. Dat geldt ook voor aannemers. Een veranderend klimaat biedt kansen; daar zijn ongeveer alle groenvoorzieners het over eens. Maar die kansen moet je wel pakken. Als Gremmen vertelt over de innovatie van de gemeente West Maas & Waal, reageert aannemer Bruisten enigszins gebeten met de opmerking dat hij van deze opdrachtgever alleen laagsteprijdsbestekken ziet langskomen. Op die manier blijft het glas altijd halfleeg. Ook watergraaf Peter Glas berispt de aanwezige groenaannemers een aantal keer: 'Met "Ja, maar..." zeggen kom je er niet.' De groene sector heeft waarschijnlijk de sleutel in handen als het erom gaat Nederland zo in te richten dat wateroverlast, hittestress en luchtvervuiling zo weinig mogelijk impact hebben op onze leefomgeving. Dat houdt wel in dat alle ketenpartners samen de uitdaging moeten opnemen. Wat dat betreft is het een veeg teken dat op de Netwerkdag Ruimtelijke Adaptatie, die juist een dag eerder in de Jaarbeurs in Utrecht werd gehouden, wel minister Schultz

van Haegen, Westerbroek van het CROW en Gremmen namens de waterschappen aanwezig waren, maar verder eigenlijk geen noemenswaardige vertegenwoordigers van de groene sector. Hier liggen duidelijk nog kansen voor groene aannemers.

Rien van der Spek voelt zich als voorman van de VHG ondergewaardeerd. Van der Spek heeft zijn huiswerk gemaakt en laat posters en brochures zien van initiatieven waar 'zijn' VHG bij betrokken is: het Deltaplan Groen van de VHG, de Groene Charta en de Groene Stad... Bijna te veel om op te noemen. Dat ontlokt Piet Bruisten de opmerking: 'Is dit soort initiatieven bij een brede doelgroep bekend?' Het antwoord blijft in het midden, maar waarschijnlijk is dat onvoldoende het geval. Watergraaf Peter Glas is zo fair om van de inspanningen van zijn waterschap op het gebied van klimaatadaptatie toe te geven dat de burger daar onvoldoende van op de hoogte is. Tussen de regels door blijkt dit ook de achilleshiel van de waterschappen te zijn. Natuurlijk vind je zelf dat je belangrijk werk verricht, maar als de burger dat anders ziet, heb je wel degelijk een probleem.

Het bovenstaande geldt voor waterschappen, maar tegelijk voor alles rondom het klimaat. Het is verkiezingstijd, maar klimaat en thema's als groen in de stad scoren niet erg hoog in de belangstelling van de meeste burgers. Hayke Veldman van de Tweede Kamerfractie van de VVD is de eerste om dat te erkennen. Veldman: 'Ik constateer met de meeste aanwezigen hier en met de rapporten van bijvoorbeeld het SCP in de hand dat de meeste

burgers klimaat en groen niet bovenaan hun prioriteitenlijst hebben staan.'

Innovaties

Om klimaatveranderingen het hoofd te bieden en de effecten daarvan te verzachten, zullen veel innovaties nodig zijn. Volgens Jan Clement, tot enkele maanden geleden ceo bij Krinkels, de grootste groenvoorzieners van Nederland, vereist dat een andere manier van denken bij de opdrachtgever. Opdrachtgevers moeten zich niet langer zo star op de regels richten. Robert Smid is het voor de volle honderd procent met hem eens en stelt de retorische vraag: 'Wat is belangrijker, dat we rechtmatig werken of dat we doelmatig werken?'

Volgens Clement en Smid is het nu nog te vaak zo dat een aannemer met een oplossing komt die al bij voorbaat wordt afgeschoten, omdat deze niet past in het denkraam van de opdrachtgever. Anja Kanters, ceo van Donkergroen, neemt hetzelfde waar, maar ziet gelukkig ook genoeg situaties waarin het glas halfvol is: 'De circulaire economie wordt omarmd en biedt echt kansen als we elkaar daarin uitdagen. In Friesland werken wij samen met enkele gemeenten, de provincie en het Rijk aan projecten om in de keten de kringlopen te sluiten, waarbij zij als *launching customer* hun rol pakken en waarbij we gezamenlijk winst kunnen boeken.'

Verder pleit ceo Kanters voor pilots waarbij innovatieve aannemers worden beloofd door het opzijshuiven van aanbestedingsregels. Er is lef nodig.

Wat is belangrijker, dat we rechtmatig werken of doelmatig?

Ook gespreksleider Ineke Westerbroek zou graag zien dat partijen niet zozeer over elkaar en voor elkaar spreken, maar dat er meer mét elkaar wordt gesproken. Goede ideeën met elkaar uitwisselen, maar ook ergernissen met elkaar durven delen. Natuurlijk gaat het nog niet overal goed met het opstellen en nakomen van afspraken rondom (beeld)bestekken en contracten, maar als we elkaar niet meer weten te vinden en geen vertrouwen weten op te bouwen, blijven de argwaan en onvrede bestaan.

Theo Nieuwenhuizen: 'Het is typerend dat in de groene sector te weinig wordt gesproken over klanten en te veel over opdrachtgevers. Dat heeft te maken met gebrek aan vertrouwen in de sector. Daardoor komen innovaties niet op gang of gaat het uiteindelijk toch om de laagste prijs. Met een klant bouw je een vertrouwensrelatie op en gun je elkaar wat; een opdrachtgever dicteert wat de opdrachtnemer moet doen tegen welke condities.'

Belasting

Veel groenverzoeken werken vooral in de stedelijke omgeving, waar grofweg de helft van de ruimte wordt beheerd door de overheid en de andere helft door burgers en bedrijven. Klimaatadaptatie is nu nog vooral een kwestie van de overheden. Die richten bijvoorbeeld parken en infrastructuur zo in, dat ze extreme wateroverlast kunnen verwerken en tegelijk ook water kunnen bergen voor de maanden dat er ten gevolge van het veranderende klimaat veel minder water valt. De burger wordt zo goed en zo kwaad als het kan betrokken in dit soort processen, maar is lastiger te sturen in zijn gedrag.

Hayke Veldman verloochent zijn liberale achtergrond als Tweede Kamerlid voor de VVD niet. Hij meldt er geen voorstander van te zijn om regelge-

ving te ontwikkelen die er bijvoorbeeld op gericht is de omvang van betegeling van achtertuinen in te dammen. Veldman: 'Dit soort maatregelen heeft vaak niet het juiste effect, en het effect is ook te gering.' Voor Robert Smid van Du Pré is dat te makkelijk. 'Het gaat hier wel om vijftig procent van de bebouwde ruimte in de stad. Daar mag je wel degelijk iets van vinden.' Overigens lijkt ook Smid geen voorstander van de Duitse situatie, waarbij de burger extra belasting moet betalen voor een betegelde voortuin. In de praktijk zijn trouwens al tal van maatregelen bekend die dwingend worden opgelegd aan burger, die direct verband houden met klimaatadaptatie. Voorbeelden zijn afkoppelen, een watertoets en de bouw van wijken zonder gasaansluiting.

Watergraaf Peter Glas pleit voor de *carrot, stick and tambourine*-methode. De *carrot* wordt gebruikt om de burger aan te sporen om zijn omgeving vrijwillig aan te passen, de *stick* om diezelfde burger te straffen bij onwenselijk gedrag. Maar volgens Glas wordt de tamboerijn vaak vergeten. Je moet de burger ook meenemen in het verhaal dat de stedelijke omgeving hoognodig moet worden aangepast aan het veranderende klimaat.

DE VOLGENDE MENSEN WAREN AANWEZIG BIJ HET FORUM:

Theo Nieuwenhuizen	Habo Hoveniers
Piet Bruisten	Tuin- en Groenverzorging Bruisten
Anja Kanters	Donkergroen
Robert Smid	Du Pré Groenprojecten
Rien van der Spek	Voorzitter VHG en ceo M. van der Spek Hoveniersbedrijf BV
Jan Clement	Krinkels
Rob Franken	Van der Tol
Peter Glas	Watergraaf waterschap De Dommel
Hayke Veldman	Tweede Kamerlid VVD
Mathieu Gremmen	Locodijgraaf waterschap Rivierenland
Ineke Westerbroek	Dagvoorzitter en projectleider CROW
Hein van Iersel	Hoofdredacteur Stad + Groen

STELLINGEN CEO-FORUM

Gemeenten moeten in hun uitvraag naar de markt meer vragen naar oplossingen dan naar de laagste prijs. Hoe zorgen we ervoor dat klimaatadaptatie wordt opgenomen in de uitvraag van gemeenten, met een dwingend en niet-vrijblijvend karakter?

Klimaatadaptatie moet meer gestuurd worden door de burger. Het lokaal bestuur moet de burger een actievere rol geven bij de inrichting van de openbare ruimte. De burger krijgt de regie. De groene sector is volgend en uitvoerend.

De huidige opzet van beeldbestekken is niet *climate proof*. Ons klimaat is zo wispelturig geworden, dat risico's veel lastiger zijn af te prijzen dan in het verleden.

Wat doet de groene sector zelf om een oplossing te bieden voor de consequenties van klimaat-verandering?

Dat laatste is ingewikkeld, en op de groene aannemers hoeven we waarschijnlijk niet te rekenen als het gaat om het erbij betrekken van burgers. Bij de stelling dat de burger de regie moet krijgen als het gaat om klimaatadaptatie, is de algemene teneur duidelijk negatief. Bijna alle ceo's verwachten weinig heil van de rol van burgers. Jan Clement verwoordt het het bondigst: 'Met de burger in de regie wordt het een zootje.'

Om groen hoger op de agenda te krijgen in het publieke debat, moeten de effecten van groen beter meetbaar worden

Kosten en baten

Een belangrijk probleem bij klimaatadaptatie is het meten van kosten en baten. Een van de uitdagingen is volgens Rob Franken, ceo van Van der Tol, dat groen en klimaatadaptatie te veel als een kostenpost worden gezien en te weinig als een investering waar ook baten tegenover staan. Om groen hoger op de agenda te krijgen in het publieke debat, moeten de effecten van groen beter meetbaar worden en zouden kosten en baten in dezelfde 'groenboekhouding' bijgehouden moeten worden. VVD'er Veldman erkent dat, maar ziet die gescheiden administratie niet als een groot probleem: 'Dat is bij zo veel zaken het geval, dat kosten en baten niet bij dezelfde partij liggen.' Theo Nieuwenhuizen: 'Groen heeft een waarde; dat moeten we de afnemers en de burger duidelijk maken.' Nieuwenhuizen probeert dat zijn klanten op micro-niveau wel duidelijk te maken. 'Als een klant vraagt om worteldoek onder zijn beplanting om onkruid tegen te gaan, reken ik hem graag voor dat dit misschien geen goed idee is, omdat je dat worteldoek ooit als duur afval zult moeten afvoeren.'

De kunst is, volgens watergraaf Glas, om andere mensen jouw verhaal te laten vertellen.

Be social

Scan of ga naar:

www.Stad+Groen.nl/artikel.asp?id=41-6511